

Współczesna Gospodarka

Contemporary Economy
Electronic Scientific Journal
[Współczesna Gospodarka \(ug.edu.pl\)](http://Współczesna.Gospodarka.ug.edu.pl)

Vol. 17 Issue 2 (2023) 51-64
ISSN2082-677X
DOI [10.26881/wg.2023.2.04](https://doi.org/10.26881/wg.2023.2.04)

ABSORPCJA FUNDUSZY EUROPEJSKICH W GMINACH WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Ewa Monika Kraska, Wojciech Pietrowski

Streszczenie

Cel. W teoriach związanych z rozwojem regionalnym istotną rolę odgrywają ośrodki centralne, w których skupione są nie tylko najważniejsze funkcje regionu, ale również posiadają one odpowiednie zasoby do stymulowania wzrostu gospodarczego. Dlatego, też w pracy uwaga została skupiona na znaczeniu ośrodka centralnego w absorpcji środków europejskich. Celem głównym w artykule była analiza absorpcji funduszy europejskich w gminach woj. świętokrzyskiego. Główne pytanie badawcze brzmiało: „Czy w gminach woj. świętokrzyskiego występuje związek między poziomem absorpcji funduszy unijnych a odległością od regionalnego ośrodka centralnego?”

Metoda. W części teoretycznej pracy zastosowano przegląd literatury z zakresu teorii rozwoju regionalnego. W części praktycznej do analizy danych zgromadzonych w Banku Danych Lokalnych wykorzystano następujące metody statystyczne: miary położenia (przeciętne i kwantyle), miary zmienności (odchylenie standardowe, współczynnik zmienności, rozrzut).

Wyniki. W okresie 2007-2014 największa absorpcja funduszy europejskich była w gminach najbliższych położonych wokół ośrodka centralnego jakim są Kielce. Wyniki badań dotyczące okresu 2014-2020 wstępnie potwierdzają, że taka zależność nie występowała. Można zatem twierdzić, że zgodnie z zaprezentowanymi teoriami rozwoju wystąpił efekt nasycenia bliskiej przestrzeni.

Słowa kluczowe: fundusze unijne, regionalny ośrodek centralny, samorząd lokalny.

Klasyfikacja JEL: R10, H20.

Wstęp

Prowadzenie polityki spójności przez Unię Europejską zakłada wyrównywanie różnic zarówno społecznych, jak i gospodarczych na obszarze Wspólnoty. Instrumentem służącym do realizacji tej polityki są fundusze europejskie. To między innymi dzięki ich napływowi na obszary słabiej rozwinięte dysproporcje mogą być niwelowane. Zdolności absorpcyjne każdego obszaru nie zależą od tego czy mamy do czynienia z gminą czy województwem są wypadkową wzajemnie powiązanych ze sobą czynników. Po pierwsze wynikają z poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego i otoczenia instytucjonalnego danej przestrzeni terytorialnej. Po drugie zależą od umiejętności efektywnego pozyskiwania i wykorzystania otrzymanych funduszy (M. Słodowa-Hełpa, 2005). Dlatego też, bliskość danej przestrzeni terytorialnej i ośrodka centralnego może w znaczący sposób wpływać na absorpcję funduszy europejskich.

W artykule poddano weryfikacji teorie związane z wpływem ośrodka centralnego na absorpcję środków europejskich. Ośrodek centralny może uzależniać od siebie mniejsze jednostki samorządu terytorialnego, jak również utrzymywać swoją przewagę nad nimi dzięki mechanizmowi polaryzacji. Z drugiej strony bliskość ośrodka centralnego może zapewniać dobrą kooperację, a co za tym idzie prawidłowy proces przepływu informacji sprzyjający absorpcji środków. Można postawić hipotezę, że im mniejsza odległość ośrodka centralnego od siedziby władz jednostki terytorialnej, tym większe wykorzystanie środków europejskich w jednostce samorządu terytorialnego.

1. Teorie oddziaływania ośrodka centralnego na region

Jedną z kluczowych teorii wyjaśniających rozwój regionów i ich oddziaływanie na przestrzeń jest koncepcja bieguna wzrostu zaprezentowana przez francuskiego ekonomistę F. Perroux'a (Paven, Ioan, 2017). Według niej „*wzrost nie uwidacznia się wszędzie jednocześnie; przejawia się on ze zmienną intensywnością w postaci punktów lub biegunów wzrostu; rozchodzi się różnymi kanałami i ze zmiennymi skutkami końcowymi dla całości gospodarki*” (Campbell, 1974). Oznacza to, że rozwój występuje w regionach w których panują korzystne warunki rozumiane jako koncentracja endogenicznych zasobów. Regiony te zapewniają najbardziej efektywne wykorzystanie czynników produkcji jednocześnie stając się biegunami wzrostu gospodarczego (Komarovskiy, Bondaruk, 2013). Biegun wzrostu posiadając odpowiednią bazę infrastrukturalną oraz zasoby będzie miał silny efekt grawitacyjny w postaci przyciągania zasobów z regionów peryferyjnych w których pojawi się efekt wypłukiwania. Dopiero po upływie określonego czasu nastąpić może efekt dyfuzji, w postaci pozytywnego oddziaływania ośrodka wzrostu na przyległe tereny. Dlatego, też zwolennicy modelu polaryzacyjno-dyfuzyjnego rekomendują w polityce regionalnej działania oparte na wzmacnianie dotychczasowych biegunów wzrostu i wspieranie tworzenia oraz rozwoju sieci komunikacyjnej między ośrodkami wzrostu a ich bliższym i dalszym otoczeniem (Strzelecki, red., 2008).

Myśl F. Perroux'a została rozwinięta przez A.O. Hrischmana, który twierdził, że wejście na wyższy poziom rozwoju gospodarki zapewnia jeden lub kilka silnych biegunów wzrostu. Rozwój dokonuje się nierównomiernie i jest skoncentrowany w tzw. geograficznych centrach wzrostu (Kraska 2018, Piętaś 2014). Zjawiskiem normalnym towarzyszącym procesom wzrostu jest polaryzacja w skali międzyregionalnej.

Teoriami polaryzacji zajmował się również przedstawiciel szkoły szwedzkiej G. Myrdal (1898-1987). Twierdził on, iż zróżnicowanie regionalne pogłębia się wraz z upływem czasu, bogate regiony rozwijają się coraz szybciej, zaś biedne popadają w stagnację. Powstaje tutaj mechanizm błędnego koła, który jest samopowtarzalny, a jego działanie może przerwać interwencja państwa (Grzeszczak, 1999). Efekt rozprzestrzeniania się rozwoju poza centra go-

spodarcze, jednocześnie wywołuje uzależnianie gospodarcze obszarów peryferyjnych i drenażowanie ich słabego potencjału gospodarczego.

Nawiązując do koncepcji rdzenia i peryferii J. M. Friedmana centra gospodarcze w których występuje nie tylko silna koncentracja działalności wytwórczej i usługowej, ale również dominacja funkcji politycznych i kulturowych mogą przyczyniać się do rozwoju peryferii (w tym przypadku mniejszych jednostek samorządu terytorialnego). Dlatego też według zwolenników tej teorii należy wzmacniać rozwój ośrodków centralnych zwłaszcza w regionach słabo rozwiniętych, dzięki czemu można przyspieszyć ich rozwój i zapobiegać nadmiernej stagnacji. Występuje również pogląd, że model rdzenia i peryferii został ukształtowany w przeszłości i ma charakter statyczny. W nowoczesnym podejściu zwraca się również uwagę, że głównym czynnikiem rozwoju są występujące powiązania sieciowe między centrami rozwoju a innymi jednostkami (Gałązka, 2017). Przy coraz większym rozwoju rdzenia mogą wystąpić efekty odśrodkowe polegające na przenoszeniu działalności i zasobów na peryferia. Warto wskazać, że obszary peryferyjne cechują się: tradycyjnymi sektorami gospodarki, niską dostępnością komunikacyjną, brakiem potencjału B+R, niskim poziomem technologicznym, niską jakością infrastruktury technicznej (Proniewski 2012).

Teoria metropolizacji przestrzeni M. Castells'a w istotny sposób nawiązuje do koncepcji powiązań sieciowych pomiędzy centrami rozwoju a peryferiami. Zakłada ona dominujące znaczenie centrów rozwoju pomiędzy którymi zachodzi przepływ innowacji, zaś na peryferiach zachodzą procesy polaryzacji regionalnej.

Prowadzone badania nad miejskimi obszarami funkcjonalnymi oraz ich odpowiednikami wskazują na rozprzestrzenianie się procesów rozwojowych najczęściej z centralnych ośrodków miejskich na ich otoczenie, które tworzą sferę peryferyjną. Ośrodek centralny stanowi główny generator impulsów sprzyjających wzrostowi jednocześnie oddziałuje na sferę peryferyjną, zachodzące procesy dyfuzji między rdzeniem a dalszym otoczeniem sprzyjają rozwojowi całego regionu. Widoczne jest uzależnienie sfery peryferyjnej od rdzenia. Wzmocnienie potencjału miejskiego obszaru funkcjonalnego wpływa na rozwój całego regionu (Nowak, 2018).

2. Założenia metodologiczne

Przedstawioną w pracy analizą objęto województwo świętokrzyskie, a odległości od miasta Kielce i wartość środków europejskich została przedstawiona w odniesieniu do wszystkich 101 gmin (z wyłączeniem gminy miasto Kielce). Celem artykułu była ocena analiza absorpcji funduszy europejskich w gminach województwa świętokrzyskiego. Została również zweryfikowana teza, że odległość od ośrodka centralnego ma wpływ na wartość działań realizowanych ze wsparciem środków europejskich. Jako odległość przyjęto najszybsze możliwe połączenie drogowe miasta Kielce z siedzibą organu władzy danej gminy w województwie świętokrzyskim. W celu obliczenia odległości wyrażonej w kilometrach wykorzystano stronę internetową [mapy.google](https://www.google.pl/maps), w której za każdym razem wyszukiwano najkrótszego połączenia drogowego między siedzibą władz wojewódzkich (Kielce) a urzędem danej gminy. Dane dotyczące wartości środków europejskich pozyskano z Banku Danych Lokalnych. Jeżeli działania były realizowane na terenie więcej niż jednej jednostki wartość została wyliczona proporcjonalnie dla danej gminy przez GUS. Jako podstawowy wskaźnik do absorpcji przyjęto wartość środków europejskich w umowach podpisanych na 1 mieszkańca.

W doczasowych badaniach znajdziemy rozważania dotyczące środków europejskich w budżetach JST, czy też powiązania tych środków z poziomem rozwoju (Czudec 2017). Brak jest jednak analizy pokazującej przestrzenne rozmieszczenie środków europejskich z uwzględnieniem centrum regionalnego. Występują natomiast prace dotyczące przestrzennego rozmiesz-

czenia w gminach dochodów własnych, mówiące o koncentracji jednostek o wysokich dochodach między innymi w obrębie największych aglomeracji miejskich, większej stabilności klastrów oraz powiększanie się jednostek położonych wokół dużych aglomeracji miejskich (Kossowski, Motek 2021). Patrząc na wyniki finansowe gmin wiejskich w kontekście położenia znajdziemy stwierdzenia mówiące o najkorzystniejszych wynikach w przypadku bliskiej odległości od centralnego ośrodka miejskiego w regionie (Standar 2019). Również badania dotyczące poziomu dochodów w gminach wskazują na ich najwyższy poziom w podmiotach zlokalizowanych w aglomeracji oraz określonym obszarze regionu (Motek 2018). Mamy zatem podstawę potwierdzającą znaczenie głównego ośrodka regionalnego dla obszaru finansów pozostałych jednostek lokalnych.

W pracy wyodrębniono grupy kwartyłowe dla odległości od miasta Kielce i zgodnie z tym podziałem dokonano przyporządkowania poszczególnych gmin do grup. W celu uzyskania porównywalnych danych dokonano wyliczenia środków europejskich na 1 mieszkańca dla każdej z gmin. Liczbę ludności odniesiono do dwóch okresów w przypadku perspektywy 2007-2013 stan na dzień 30 czerwca 2016 r., a w przypadku perspektywy 2014-2020 stan na dzień 31 grudnia 2021 r. Dane dotyczące ludności są zgodne z czasookresem danych dotyczących wartości środków europejskich w poszczególnych perspektywach.

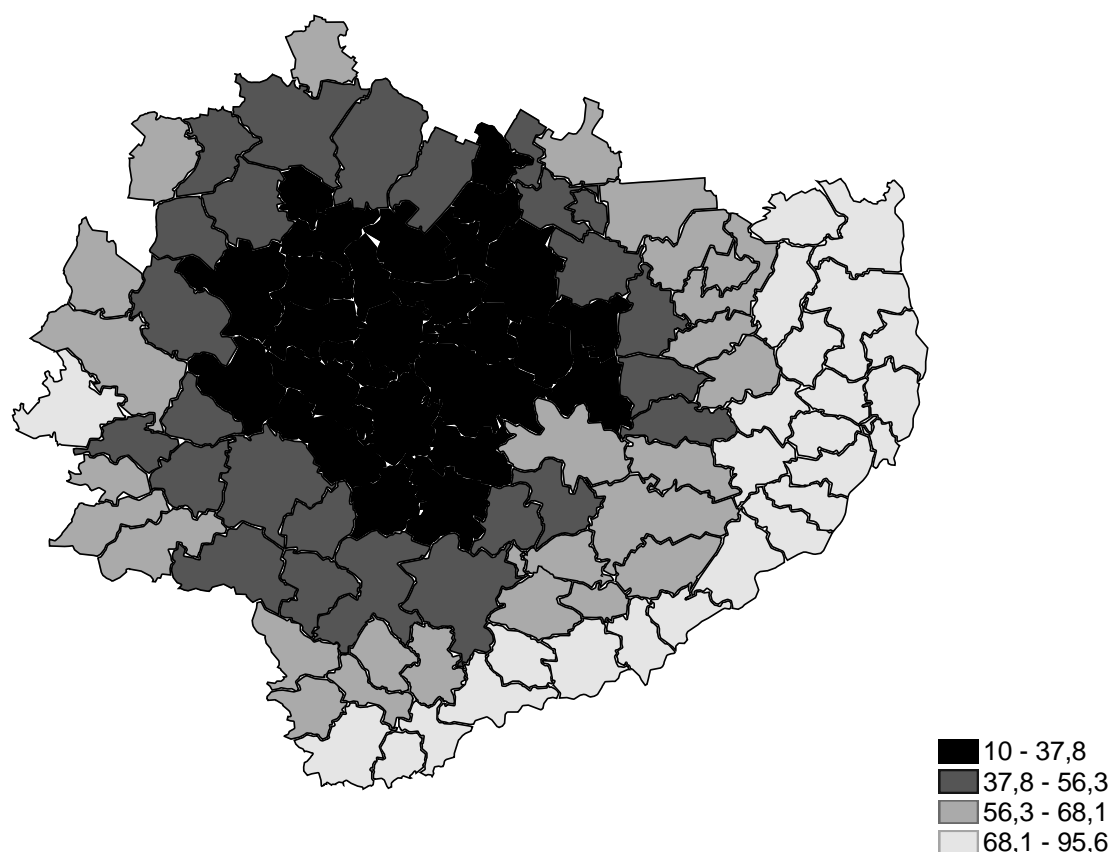
Należy zaznaczyć że w przypadku perspektywy 2007-2013 dane dotyczą końcowego rozliczenia, natomiast w przypadku perspektywy 2014-2020 przedstawiony został stan na 31 grudnia 2021 r, a działania będą realizowane i rozliczane do końca 2023 r. Poniżej przedstawiono opracowany podział na grupy kwartyłowe wraz z przedziałami odległości przyporządkowanymi do danej grupy oraz liczbą gmin.

Tabela 1. Gminy w grupach kwartyłowych w zależności od odległości od miasta Kielce

Lp.	Kwartył	odległość od Kielc w km	liczba gmin
1	2	3	4
2	I - (najbliżej regionalnego ośrodka centralnego)	od 10,1 do 37,8	25
3	II - (blisko regionalnego ośrodka centralnego)	od 37,9 do 56,3	27
4	III - (dalej od regionalnego ośrodka centralnego)	od 56,4 do 68,1	24
5	IV - (najdalej od regionalnego ośrodka centralnego)	od 68,2 do 95,6	25

Źródło: opracowanie własne.

Odległość gmin regionu od miasta Kielce mieści się w przedziale od 10,1 km do 95,6 km. Świadczy to dużym zróżnicowaniu dostępności głównego ośrodka regionalnego dla mieszkańców poszczególnych gmin. Należy zaznaczyć również, że podział kwartyłowy ze względu na odległość od Kielc grupuje gminy regionu w zbliżone ilościowo zbiory. Jest to o tyle istotne dla prowadzonej analizy, że możliwe zróżnicowanie w wartości środków europejskich w poszczególnych grupach nie będzie wynikało z różnej liczby gmin w grupie. Poniższa mapa przedstawiająca region potwierdza centralne położenie miasta Kielce w województwie.

Rysunek 1. Podział województwa świętokrzyskiego na grupy kwartyłowe w zależności od odległości od miasta Kielce

Źródło: opracowanie własne.

Miasto Kielce ma względnie centralne położenie w województwie świętokrzyskim. Widoczne jest największe oddalenie od stolicy regionu gmin położonych na ścianie wschodniej i południowej województwa.

3. Środki europejskie a odległość od regionalnego ośrodka centralnego

Priorytety polityki spójności obejmują wspieranie rozwoju regionalnego i lokalnego, dzięki któremu ma nastąpić zmniejszanie się międzyregionalnych i wewnątrzregionalnych dysproporcji rozwojowych widocznych we wzroście konkurencyjności gospodarki oraz poprawie jakości życia mieszkańców (Czudec 2017). Natomiast zmiany polityki spójności mają charakter ewolucyjny o czym świadczą niewielkie zmiany obejmującej jej instrumenty finansowe. Polska będąc piątym co do wielkości członkiem UE jest znaczącym beneficjentem tych instrumentów (Ślusarz 2022). Instrumenty finansowe wpisane w zakres funduszy europejskich stanowią domenę państwa wyznaczającego priorytetowe obszary rozwoju oraz podejmującego ostateczne decyzje o wsparciu określonych działań ze środków publicznych (Jegorow 2017). Mianem pojęcia fundusze europejskie określa się kilka rodzajów instrumentów finansowania, które jednak realizują wspólną politykę spójności. Największe źródło finansowania dla państw członkowskich to fundusze strukturalne. Mają one na celu restrukturyzację i modernizację gospodarek krajów członkowskich UE (Jaki, Rojek 2018).

Pozytywny wpływ środków unijnych na rozwój regionów i lokalnych jednostek samorządowych w wymiarze finansów publicznych oraz wzmacnianiu koniunktury gospodarczej jest widoczny, jeżeli spojrzymy na dotychczasowe doświadczenia alokacji tych środków w Polsce

(Sierak 2018). Ich istotniejsze oddziaływanie widać w rejonach o niższym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego, natomiast jednostki silniejsze ekonomicznie mają większe możliwości absorpcji tych środków (Biczkowski 2016).

W literaturze przedmiotu znajdziemy stwierdzenia, że wsparcie środków europejskich w Polsce jest w znaczącej mierze skoncentrowane w największych miastach dając jednocześnie większą stopę zwrotu podjętych inwestycji niż na obszarach słabszych ekonomicznie. Stoi to jednak w sprzeczności z założeniami modelu wyrównawczego polityki rozwoju (Churski, 2014). Prowadzone badania pokazują przewagę pogłębiania się różnic regionalnych, co podtrzymuje realizację jednego z głównych celów polityki UE a mianowicie zmniejszenie dysproporcji regionalnych (Wilk, 2018). Można również zaobserwować utrwalanie się dysproporcji regionalnych w rozwoju społeczno-gospodarczym, jak i utrzymywanie dystansu rozwojowego między najsilniejszymi i najsłabszymi regionami w kraju (Kraska Kot 2021). Skala pozyskiwanych środków jest znacząca, jednak nie oznacza to automatycznego rozwoju regionów, a dalej szybszego tempa wzrostu gospodarczego (Jaki, Rojek 2018). Bardziej szczegółowe badania przeprowadzone wśród gmin poniżej 50 tys. mieszkańców wskazują na brak związku napływu środków europejskich z czynnikami rozwoju, potwierdzają natomiast ich związek ze zmniejszaniem się nierówności warunków życia. Zauważono również, że więcej środków z UE pozyskują bogatsze gminy, jednak nierówności między gminami bogatszymi i biedniejszymi ulegają zmniejszeniu (Hryniewicz 2017).

Głównym problemem większości centrów miejskich w małych regionach, do których należy region świętokrzyski jest bardzo wolny rozwój ich aglomeracji miejskich i to zarówno pod względem demograficznym, jak i społeczno-gospodarczym. Obszary funkcjonalne ośrodków wojewódzkich w mniejszych regionach stanowią najczęściej monocentryczne aglomeracje miejskie ze stosunkowo dużym potencjałem ludnościowym i gospodarczym. Jednak ich potencjał jest niewystarczający do skutecznego konkurowania z ośrodkami metropolitalnymi znajdującymi się w sąsiedztwie. Natomiast konieczność wykazywania ciągłej stabilności rozwojowej całej struktury regionalnej, która oparta jest najmniejszych aglomeracjach miejskich zmniejsza realne możliwości konkurencyjne ośrodków centralnych, jak i będących z nimi w związku całych gospodarek regionalnych. Nowa perspektywa finansowa 2021-2027 zwiększa znaczenie polityki rozwoju obszarów miejskich, a w szczególności centrów regionalnych. Należy zaznaczyć, że zasięgi oddziaływania centrów regionalnych w stosunku do rzeczywistych stref wpływu regionów różnią się w znaczącym stopniu. W tym aspekcie tzw. regiony między-metropolitalne opierające swój rozwój na aglomeracjach miejskich średniej wielkości nie są w stanie wzmocnić i przyspieszać swojego rozwoju. Do grupy tych regionów zalicza się województwo świętokrzyskie, w którym to konieczne jest wspieranie procesów rozwoju w różnych formach (Heffner 2021). Zwłaszcza, że badania przeprowadzone w powiatach województwa świętokrzyskiego w latach 2008-2014 wykazały, zwiększenie luki rozwojowej pomiędzy nimi, jak również rosnące zróżnicowania wewnątrzregionalne (Kraska, Kot, 2018). Miasta wojewódzkie powinny stanowić impuls rozwojowy dla swojego regionu. Petryfikacja regionalnej struktury pod względem rozwoju społeczno-gospodarczego w województwie świętokrzyskim zwraca uwagę na rolę jego stolicy jako ośrodka centralnego.

Poniżej przedstawiono wartość środków europejskich w ramach projektów realizowanych na obszarach jednostek lokalnych należących do poszczególnych grup kwartylowych, zawarto również liczbę ludności oraz wartość środków na jednego mieszkańca w grupach.

Tabela 2. Środki europejskie w grupach kwartylowych z uwzględnieniem perspektyw finansowych UE (w zł)

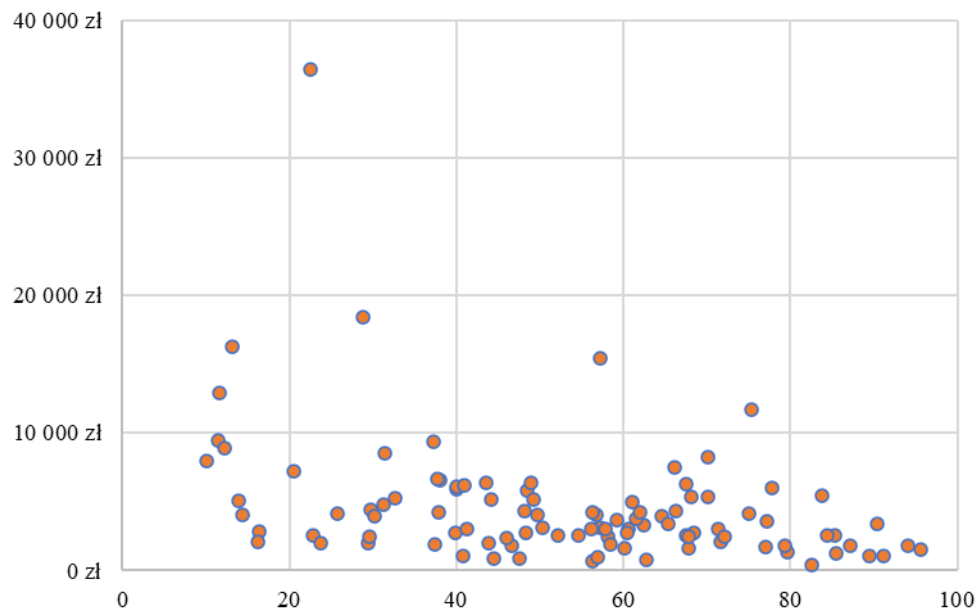
kwartył	wartość środków europejskich ogółem	liczba ludności	środki europejskie na 1 mieszkańca
---------	-------------------------------------	-----------------	------------------------------------

perspektywa finansowa 2007-2013			
I - najbliżej regionalnego ośrodka centralnego	2 097 691 929	293 774	7 140,50
II - blisko regionalnego ośrodka centralnego	1 428 863 837	339 173	4 212,79
III - dalej od regionalnego ośrodka centralnego	875 860 345	236 620	3 701,55
IV - najdalej od regionalnego ośrodka centralnego	678 047 714	187 214	3 621,78
Razem 2007-2013	5 080 463 824	1 056 781	4 807,49
perspektywa finansowa 2014-2020			
I - najbliżej regionalnego ośrodka centralnego)	1 681 864 928	291 244	5 774,76
II - blisko regionalnego ośrodka centralnego	1 625 053 092	324 394	5 009,50
III - dalej od regionalnego ośrodka centralnego	1 004 601 461	226 327	4 438,72
IV - najdalej od regionalnego ośrodka centralnego	1 206 443 365	179 151	6 734,23
Razem 2014-2020	5 517 962 845	1 021 116	5 403,86

Źródło: opracowanie własne.

Przedstawione powyżej dane pokazują zróżnicowanie w wartości projektów realizowanych w gminach grupowanych w zależności od odległości od miasta Kielce. Ujęcie dwóch perspektyw finansowych UE pozwala na pokazanie w tym przypadku zmian zachodzących w przestrzennym rozmieszczeniu środków europejskich w regionie świętokrzyskim. Największe zmiany można zaobserwować w ramach gmin zaliczonych do grupy zlokalizowanych najdalej od regionalnego ośrodka centralnego. Na tej podstawie można postawić tezę, że w ośrodek centralnym jakim jest miasto Kielce oddziałuje w różnym stopniu na gminy. Im bliżej gmina znajduje się od regionalnego ośrodka centralnego, tym więcej pozyskała środków europejskich w przeliczeniu na jednego jej mieszkańca w perspektywie 2007-2013. W tym samym okresie gminy znajdujące się najdalej od regionalnego ośrodka centralnego pozyskały najmniej środków europejskich. Dokonując analizy perspektywy 2014-2020 należy zachować ostrożność w formułowaniu ostatecznych wniosków, bowiem jej końcowe rozliczenie nastąpi w 2023 r. Jednak na podstawie powyższych danych widać, że nie występują obecnie duże różnice w badanych gminach w zakresie otrzymanych środków europejskich.

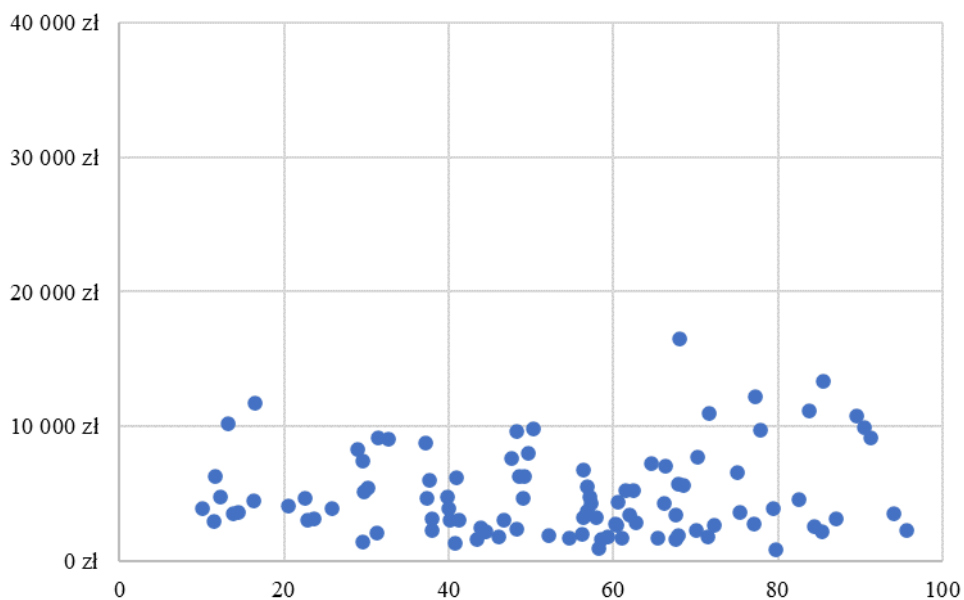
W pracy odniesiono się do rozkładu środków europejskich również w poszczególnych gminach regionu. Zależności między odległością od miasta Kielce a wartością środków pokazano na poniższych wykresach rozrzutu.

Wykres 1. Rozkład środków europejskich na 1 mieszkańca w gminach województwa świętokrzyskiego z uwzględnieniem odległości (w km) od regionalnego ośrodka centralnego w perspektywie finansowej 2007-2013

Źródło: opracowanie własne.

Na wykresie 1 widoczne jest znaczące rozproszenie badanego zjawiska. W przypadku gmin położonych bliżej centralnego ośrodka regionalnego można zauważyć zarówno większe wartości środków na 1 mieszkańca, jak i większe ich zróżnicowanie. Wraz ze wzrostem odległości różnice ulegają spłaszczeniu.

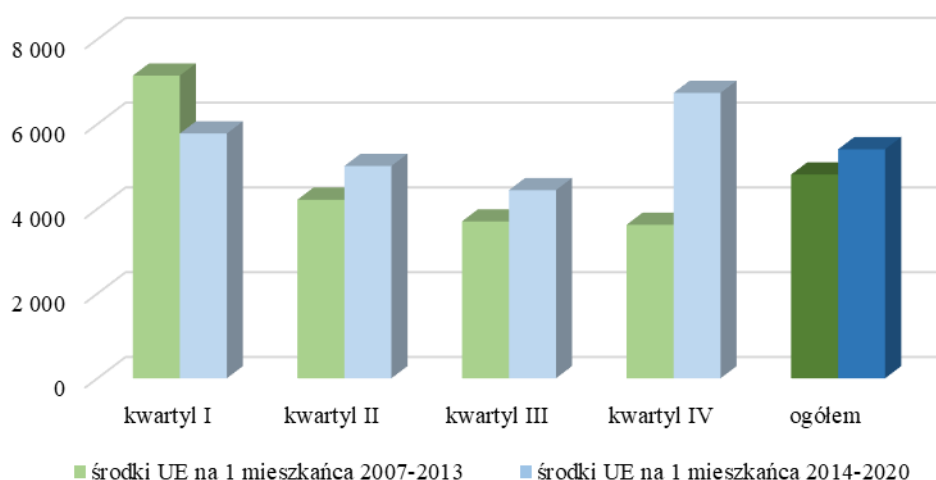
Wykres 2. Rozkład środków europejskich na 1 mieszkańca w gminach województwa świętokrzyskiego z uwzględnieniem odległości (w km) od regionalnego ośrodka centralnego w perspektywie finansowej 2014-2020

Źródło: opracowanie własne.

Patrząc na perspektywę 2014-2020 widać utrzymujące się rozproszenie rozkładu środków tak jak w perspektywie 2007-2013. Zauważyć można jednak zmiany pokazujące większą wartość środków europejskich na 1 mieszkańca w gminach najbardziej oddalonych od regional-

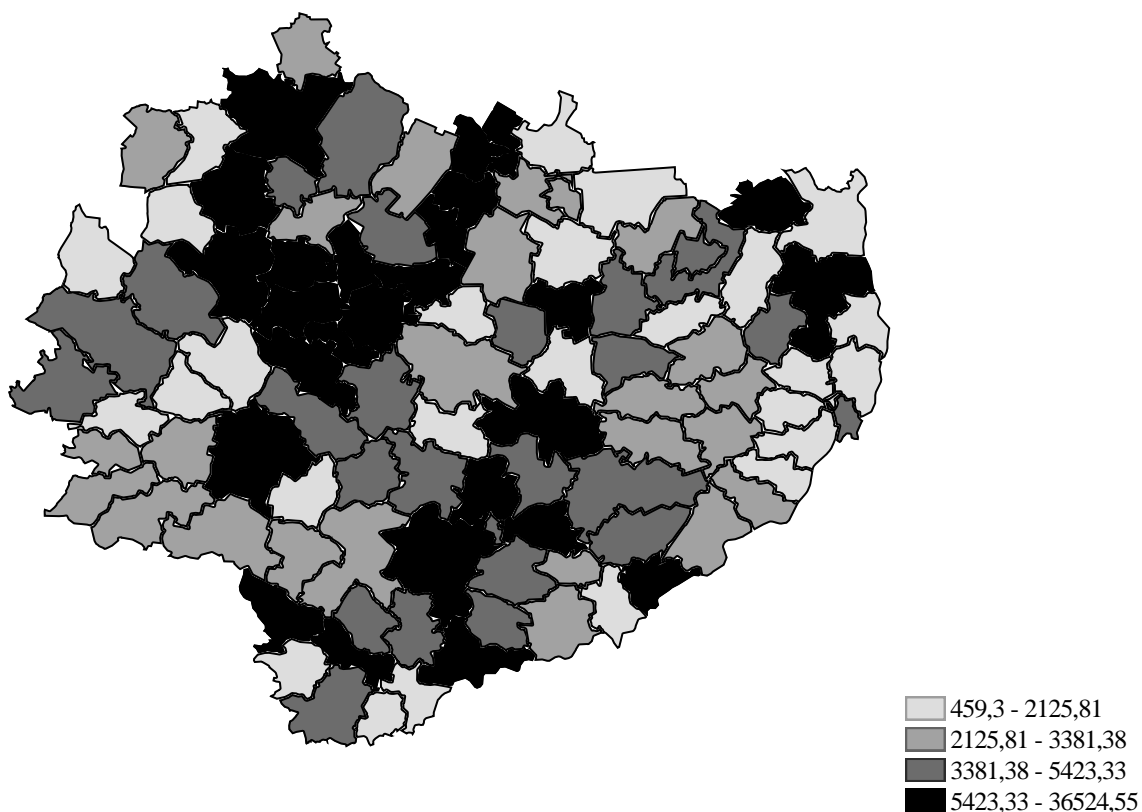

nego ośrodka centralnego. Widoczne jest to patrząc na wartość środków na jednego mieszkańca przekraczającą 10 tys. zł.

Wykres 3. Wartość środków europejskich w umowach podpisanych na 1 mieszkańca w poszczególnych kwartyłach (w zł) z uwzględnieniem perspektyw finansowych UE
Źródło: opracowanie własne.

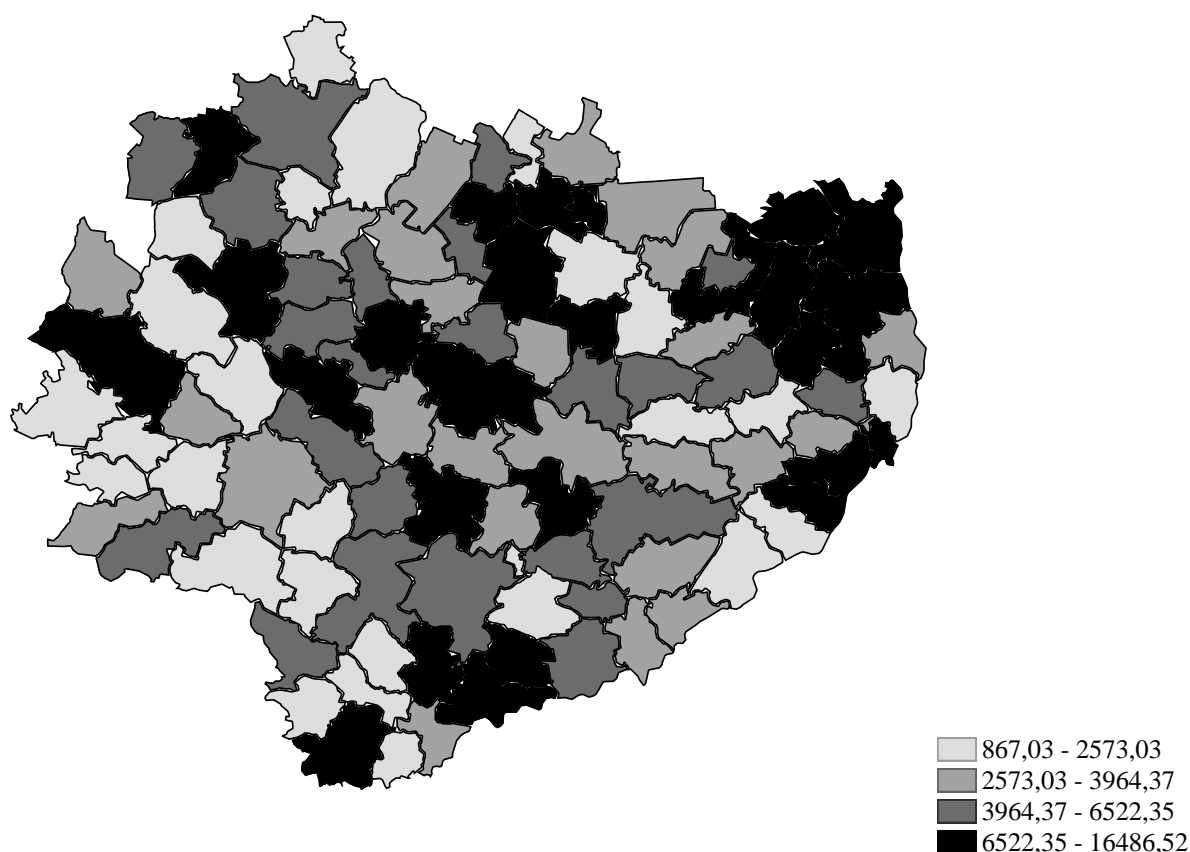
Porównując grupy kwartyłowe skupiające gminy w zależności od odległości od Miasta Kielce, widzimy zmiany zachodzące między perspektywami w wartości środków na 1 mieszkańca. W przypadku kwartyłu I jest to spadek wartości środków na 1 mieszkańca, natomiast pozostałe trzy kwartyły pokazują wzrost wartości środków na 1 mieszkańca, a co za tym idzie widoczne jest przesuwanie się większych środków z bliskiego sąsiedztwa ośrodka centralnego regionu jakim jest Miasto Kielce na gminy położone na peryferiach województwa. Powyższa analiza przedstawia podział środków na grupy kwartyłowe w ujęciu odległości od miasta Kielce. Poniżej zostało przedstawione również rozmieszczenie przestrzenne środków europejskich we wszystkich gminach województwa świętokrzyskiego w podziale na grupy kwartyłowe w ujęciu wartości środków europejskich na 1 mieszkańca.

Rysunek 2. Wartość środków europejskich w umowach podpisanych na 1 mieszkańca w podziale na kwartyle (w zł) w perspektywie finansowych UE 2007-2013

Źródło: opracowanie własne.

Rozmieszczenie środków europejskich na jednego mieszkańca w gminach regionu świętokrzyskiego w ujęciu przestrzennym jest zróżnicowane. Rozproszenie poszczególnych grup kwartylowych jest widoczne w każdej z grup. Należy zauważyć zwiększoną koncentrację gmin z grupy kwartylowej o najwyższej wartości w pobliżu miasta Kielce. Natomiast niższe wartości obserwujemy na wschodnim i zachodnim obszarze województwa.

Rysunek 3. Wartość środków europejskich w umowach podpisanych na 1 mieszkańca w podziale na kwartyle (w zł) w perspektywie finansowej UE 2014-2020
Źródło: opracowanie własne.

Utrzymujące się przestrzenne zróżnicowanie środków europejskich na 1 mieszkańca widoczne jest w kolejnej perspektywie finansowej. Jednak widać zmiany w poszczególnych grupach kwartylowych. Wyraźnie wzrósł udział gmin w których środki na 1 mieszkańca są najwyższe we wschodniej części regionu, natomiast brak jest znaczącej koncentracji wokół miasta Kielce. Część zachodnia województwa nadal pozostaje obszarem o najniższej koncentracji środków europejskich na 1 mieszkańca.

Tabela 3. Zróżnicowanie absorpcji środków europejskich w badanych perspektywach finansowych

Wyszczególnienie	2007-2013	2014-2020
Średnia wartość (w zł)	4592,66	4926,54
Odchylenie standardowe (w zł)	4569,46	3149,55
Współczynnik zmienności (w %)	99,49	63,93

Źródło: opracowanie własne.

Porównując perspektywy finansowe (tabela 3), można zauważyć, że przeciętna wielkość środków europejskich na jednego mieszkańca w gminach (z wyłączeniem miasta Kielce) w okresie 2014-2020 była wyższa o 7,27 % w stosunku do poprzedniej perspektywy finansowej. Różnica ta mogła wynikać, nie tylko z wahań kursu walutowego, który miał wpływ na wielkość otrzymanych środków, jak również z coraz większej absorpcji funduszy przez gminy, które w poprzedniej perspektywie były mniej aktywne w tym zakresie. Wartość odchylenia standardowego nadal wskazuje na duże zróżnicowanie absorpcji środków europejskich w ba-

danych gminach. Należy jednak zauważyć, iż w perspektywie 2014-2020 zróżnicowanie w tym zakresie uległo zmniejszeniu. Dane te potwierdza współczynnik zmienności, który w perspektywie 2007-2013 był na poziomie 99,49%, zaś w 2014-2020 uległ zmniejszeniu do poziomu 63,93%, co oznacza że nadal występują duże zróżnicowania w gminach pod względem absorpcji środków europejskich. Można zwrócić uwagę, że w pierwszym okresie finansowania najwięcej środków na 1 mieszkańca pozyskały gminy wiejskie, które realizowały głównie projekty związane z rozwojem infrastruktury technicznej zapewniającej dobrą komunikację z regionalnym ośrodkiem wzrostu. W drugim badanym okresie brak wpływu regionalnego ośrodka centralnego na absorpcję funduszy mogło wynikać, z tego iż wystąpiło już nasycenie bliskiej przestrzeni, a co za tym idzie większe środki były kierowane do gminy położonych najdalej, które nadal potrzebowały modernizacji infrastruktury technicznej i społecznej. W tym okresie finansowania najwięcej środków na 1 mieszkańca przypadło w gminach miejsko-wiejskich. Poszukiwanie odpowiedzi na pytanie dlaczego w perspektywie finansowej 2014-2020 odległość od ośrodka centralnego nie wpływała na wielkość absorpcji środków unijnych wymaga głębszej analizy i przeprowadzenia dalszych badań.

Zakończenie

Przedstawiona w pracy analiza obejmuje rozkład środków europejskich w zależności od rozmieszczenia przestrzennego gmin względem głównego ośrodka regionu jakim jest miasto Kielce. Postawiona we wstępie pracy hipoteza znalazła potwierdzenie w przeprowadzonych badaniach, a co za tym idzie odległość od głównego ośrodka regionalnego miała wpływ na wielkość środków europejskich w danej gminie, jeżeli weźmiemy pod uwagę perspektywę finansową 2007-2013. Największa absorpcja środków europejskich na 1 mieszkańca była w tym okresie w gminach skoncentrowanych wokół miasta Kielce. Oddziaływanie ośrodka centralnego na gminy regionu uwzględniając ich położenie było zróżnicowane. Przytoczone w artykule przyporządkowanie środków europejskich na 1 mieszkańca do grup kwartylowych potwierdza powyższe założenie głównie w perspektywie 2014-2020. W tym okresie położenie geograficzne gminy w danym regionie nie miało istotnego znaczenia dla poziomu środków europejskich napływających na jej teren. Pamiętać przy tym należy, że perspektywa ta zostanie rozliczona w 2024 roku, zatem jej zakończenie może wpłynąć na otrzymane wyniki badań.

Bibliografia

- Biczkowski, M. 2016. *Fundusze unijne wdrażane poprzez regionalne Programy Operacyjne jako neoendogeniczny czynnik rozwoju obszarów wiejskich*. Studia Obszarów Wiejskich, 41. <https://doi.org/10.7163/SOW.41.4>
- Campbell J., 1974, *A Note on Growth Poles*. Growth and Change, no. 5/2, s. 43-45.
- Churski, P. (2014). *Rola funduszy europejskich w realizacji zadań własnych samorządu lokalnego największych miast Polski – doświadczenia pierwszego 10-lecia członkostwa Polski w Unii Europejskiej*, [w:] S. Ciok, K. Janc (red.). *Współczesne wyzwania polityki regionalnej i gospodarki przestrzennej*.
- Czudec A., (2017). *Fundusze europejskie a rozwój gospodarczy w skali lokalnej*, Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy, z. 49(1)2017, DOI: 10.15584/nsawg.2017.1.3
- Gałązka A., *Teoretyczne podstawy rozwoju regionalnego – wybrane teorie, czynniki i bariery rozwoju regionalnego*, „Studia BAS” nr 1(49), 2017, 28-29.
- Grzeszczak J. 1999, *Bieguny wzrostu a formy przestrzeni spolaryzowanej*, Polska Akademia Nauk, Prace Geograficzne Nr 173, Wrocław, s. 33.

- Heffner K., 2021, *Uwarunkowania funkcjonalno-przestrzenne rozwoju miast w województwie opolskim*, red. Solga B., *Województwo opolskie 1989-2019. Przemiany społeczno-gospodarcze i przestrzenne oraz wyzwania rozwojowe*, Politechnika Opolska, Opole.
- Hryniewicz J. (2017). *Znaczenie środków europejskich dla rozwoju gmin, warunków życia i nierówności między gminami*. Samorząd Terytorialny, Nr 1-2/2017, Warszawa: Wolters Kluwer, 37-52.
- Jaki, A., Rojek, T. (2018). *Rola funduszy europejskich w kreowaniu rozwoju i innowacyjności regionów w Polsce*. Studia i Prace WNEiZ US, 15. DOI: 10.18276/SIP.2018.52/2-04.
- Jegorow D., (2017), *Rozwój przedsiębiorczości indywidualnej przy wsparciu funduszy europejskich*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 475, DOI: 10.15611/pn.2017.475.06, 66.
- Komarovskiy V., Bondaruk V., 2013, *The role of the concept of "growth poles" for regional development*. Journal of Public Administration, Finance and Law, nr. 4, s. 31-42.
- Kossowski T.M., Motek P. 2021, *Zróżnicowanie i polaryzacja przestrzenna dochodów własnych gmin*, Wiadomości Statystyczne, vol. 66, 8, DOI: 10.5604/01.3001.0015.2301, s. 20.
- Kraska E., 2018, *Regionalne procesy formowania i rozwoju klastrów (na przykładzie regionu świętokrzyskiego)*, Wyd. Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach.
- Kraska E., Kot J., 2021, *Dysproporcje regionalne w rozwoju społeczno-gospodarczym w Polsce w latach 2009-2017*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu vol. 65, nr 4, DOI: 10.15611/pn.2021.4.06, 109.
- Kraska E., Kot J., *Wewnątrz regionalne zróżnicowanie poziomu rozwoju gospodarczego powiatów województwa świętokrzyskiego*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 504, DOI: 10.15611/pn.2018.504.09, 91-99.
- Motek, P. (2019). *Nierówności dochodowe gmin województwa wielkopolskiego w latach 2004–2017*. Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna, (44), 9-18. Pobrano z: <https://pressto.amu.edu.pl/index.php/rrpr/article/view/19323>,
- Nowak, A. 2018. *Miejsce miejskich obszarów funkcjonalnych w procesie rozwoju regionalnego*. Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna, (41), 67. [https://doi.org/ 10.14746/ rrpr. 2018.41.05](https://doi.org/10.14746/rrpr.2018.41.05)
- Paven G., Ioan Ionela and Bele, (2017). *Developing a growth pole: theory and reality*. In: Management, organizations and society. Agroinform, Budapest, s. 209-215; DOI: DOI: 10.18515/dBEM.M2017.n01.ch22
- Piętak Ł., 2014, *Teoria biegunów wzrostu Francois Perroux i implementacja jej założeń w Hiszpanii w latach 1964-1975*. Ekonomia XXI wieku Nr 1, s. 185-205.
- Proniewski M. (red.), 2012, *Rozwój regionów peryferyjnych w Unii Europejskiej: wybrane aspekty*. Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, s.47.
- Sierak J., (2018), *Alokacja funduszy unijnych a wydatki inwestycyjne gmin*. Optimum. Economic Studies, Nr 3(93), DOI: 10.15290/oes.2018.03.93.16, 207.
- Słodowa-Helpa M., (2005), *Możliwości absorpcji funduszy Unii Europejskiej przez polskie regiony*. Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny, zeszyt 1, s. 167-185, <https://repozytorium.amu.edu.pl/server/api/core/bitstreams/e75363e3-a089-4af9-8712-fd6db2c55a08/content>
- Standar A., 2021, *Lokalizacja względem ośrodków miejskich a sytuacja finansowa gmin wiejskich*, Studia Regionalne i Lokalne, NR 2(76)/2019, DOI: 10.7366/1509499527606, 128.
- Strzelecki Z., (red.), 2008, *Gospodarka regionalna i lokalna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, s. 27.
- Ślusarz, B. (2022). *Fundusze strukturalne Unii Europejskiej jako istotny składnik budżetu – aspekty prawne*. Dyskurs Prawniczy I Administracyjny, (3), 139–151. <https://doi.org/10.34768/dpia.2021.3.139>, 143.

Wilk K., (2018). *Spójność gospodarcza krajów i regionów Unii Europejskiej ze szczególnym uwzględnieniem Polski*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Nr 536, s. 179-189, DOI: 10.15611/pn.2018.536.17

ABSORPTION OF EUROPEAN FUNDS IN MUNICIPALITIES OF THE ŚWIĘTOKRZYSKIE VOIVODESHIP

Purpose - Central places play a significant role in theories related to regional development, as they not only concentrate the most important functions of the region but also possess the necessary resources to stimulate economic growth. Therefore, the paper focuses on the importance of the central place in the absorption of European funds. The main objective of the paper was to analyze the absorption of European funds in the communes of the świętokrzyskie province. The main research question was: "Did the distance from the regional central place had an impact on the absorption of European funds in a given municipality?"

Methodology - The theoretical part of the paper uses a literature review of regional development theory. In the practical part, the following statistical methods were used to analyze the data collected in the Local Data Bank: location measures (average and quartiles,), variability measures (standard deviation, coefficient of variation, dispersion).

Findings - In the 2014-2017 period, the distance from the main regional center had an impact on the absorption of European funds mainly in municipalities that were in close geographical proximity. The research results for the 2014-2020 period illustrate the dispersion of European funds in municipalities and do not confirm the dependence of European funds absorption on the distance of the municipality from the regional central place. Therefore, it can be concluded that, according to the development theories that were presented in the article, there was a saturation effect of close area.

Keywords: central region, EU funds, local government,

JEL classification: R10,H20.

Ewa Monika Kraska
Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach
Katedra Ekonomii i Finansów
Uniwersytecka 15A, 25-406 Kielce, pok. 2/17 D.
ekraska@ujk.edu.pl

Wojciech Pietrowski
Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach
Katedra Ekonomii i Finansów
Uniwersytecka 15A, 25-406 Kielce, pok. 2/17 D.
wojciech.pietrowski@ujk.edu.pl